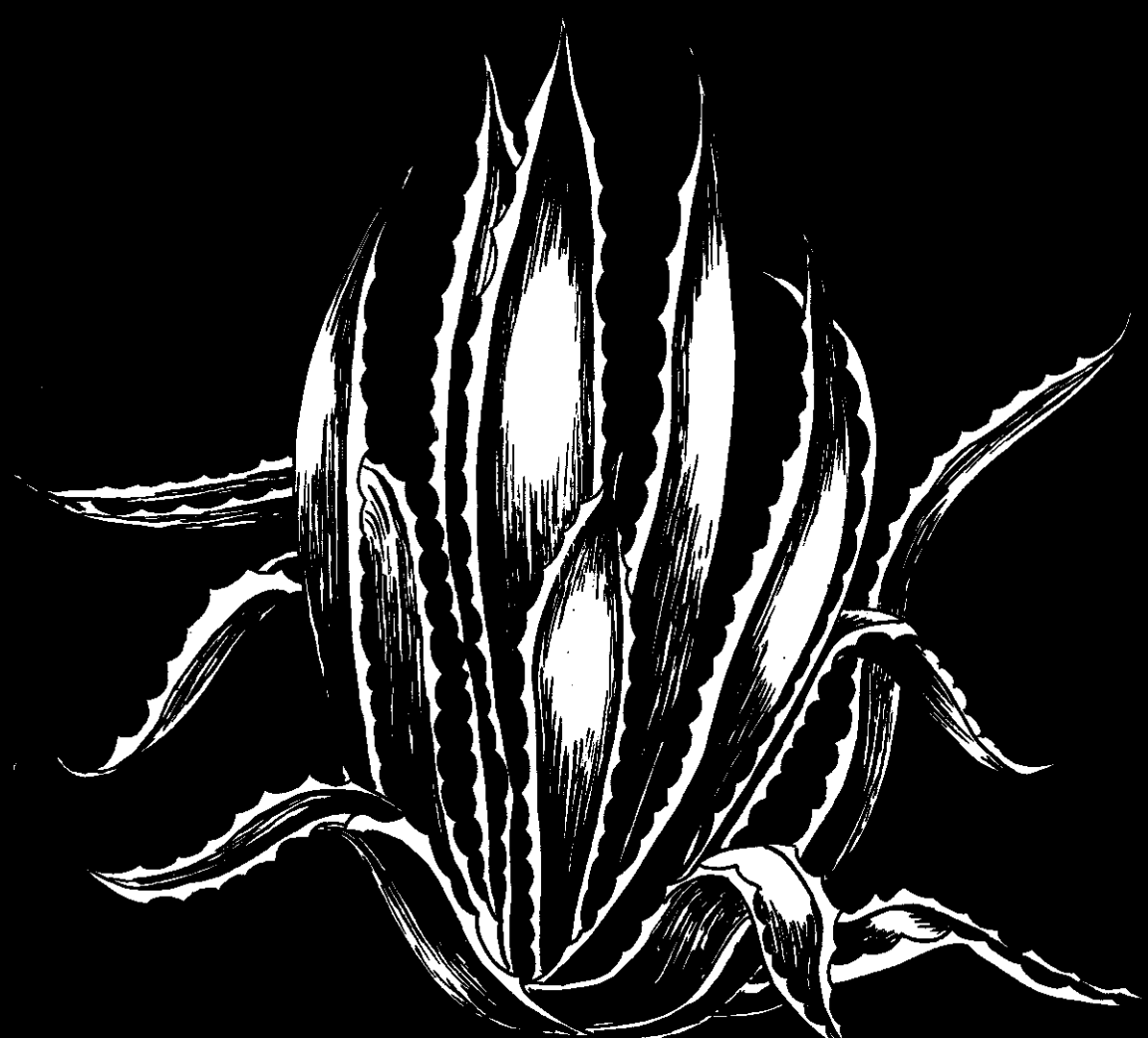

מועצה מקומית ערד, מח' החינוך • המרכז הפדגוגי • משרד החינוך והתרבות

למי

עיר

שיר במדבר

מבוא
א

מנחם קפלן

יוזם התכנית:

הצוות לעיבוד הנושא:

צוות המורים:

- חנה אלבו
- חיה ארצי
- פרח בנגד
- נילוי וידן
- חניתה יסינובסקי
- אביבה מנו
- דליה ספקטור

- עליזה רונטל
- דינה אשכנזי
- חנה ויקינסקי
- דלית פרנץ
- אילנה שגב

צוות המרכז הפרגווי:

מרכזות התכנית והמערכת: הכורה שמר

התוכן

1. פתיחה.
2. פרקי מידע.
3. ימים ראשונים.
4. נושאים לימודיים (בית, שכונה, עיר)
5. פעילויות וסיוורים.
6. אנו חוקרים את ערך.

עצוב גרפי ומפקה: סטודיו אב, ערד

פנימי — לא למכירה

במסגרת הארועים והמפעלים לציון מלאת עשרים לערד
החליטה המועצה המקומית, ביוזמת מערכת החינוך, על
בניית מערך לימודי מקיף על העיר – עיר חדשה במדבר.

התוכנית אינה באה לציון יום-הולדת חד-פעמי, אלא לתת ללומד
ולמורה את העקרונות המלווים והמנחים סביב התפתחותה, של
העיר החדשה. להציג את הצלחת התהליך להקמת ישוב יהודי
באיזור מבודד, על מערכת הקשרים בין האדם והמדבר, והיישוב
החדש עם עברו ועם שכניו.

התוכנית מיועדת לגילאים שונים ברמות שונות, ואנו מצפים
מהמורים שישתמשו בחומר בהתאם לצרכים היעודיים תוך
התאמתו לתלמידיהם.

תוכנית הלימודים הינה פרי עבודת צוות מורים ועובדים גדול
ומסור, אותו רכזה באהבה ובכשרון הגב' דבורה שמר, וליווה
צוות המרפ"ד המקומי שבניהולה של גב' עליזה רוטל. לכל שעשו
במלאכה בחן ובנכונות כה רבה – תודה רבה.

הצלחת התוכנית במערכת החינוך – זה יהיה שכר כולנו.

מנחם קפלן
מנהל מחלקת החינוך

וַיִּשְׁמַע הַבְּנוּעֵי מִלֶּךְ עַד

וְהוּא יָשָׁב בְּנֶגֶב בְּאֶרֶץ

בְּנוֹעַן בְּנֵא בְּנֵי יִשְׂרָאֵל

במדבר, לג, 40

וּבְנֵי קִנֵּי חֵיתוֹ מִטְּהַר עֵלָו

מֵעֵד הַתְּמָרִים אֶת בְּנֵי
יְהוּדָה מִדָּבָר יְהוּדָה אֲשֶׁר

בְּנֶגֶב עַד וַיֵּלֶךְ וַיֵּשֶׁב אֶת

הָעָם

שופטים, N, 16

ערד של היום

מילים: גירה ראביד
לחן: יוסף חדר
נכתב לכבוד ארוע העשור לערד.

ערד שלי, עירי, גדלת לי לתפארת.
נשארת אותה העיר ובכל זאת אחרת.
— אני זוכר קבוצת צריפים קטנה בלב גבעות
— אני זוכר כביש לא סלול רוחות וגם סופות.

פזמון:

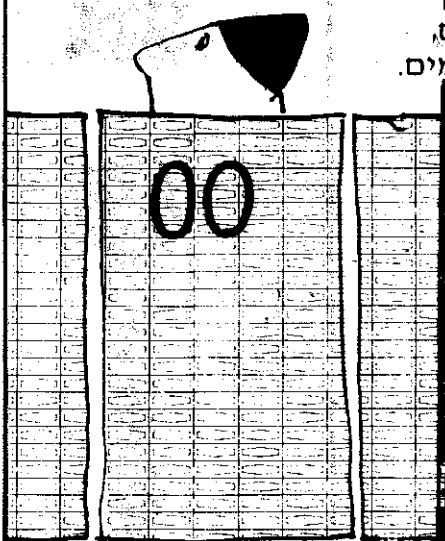
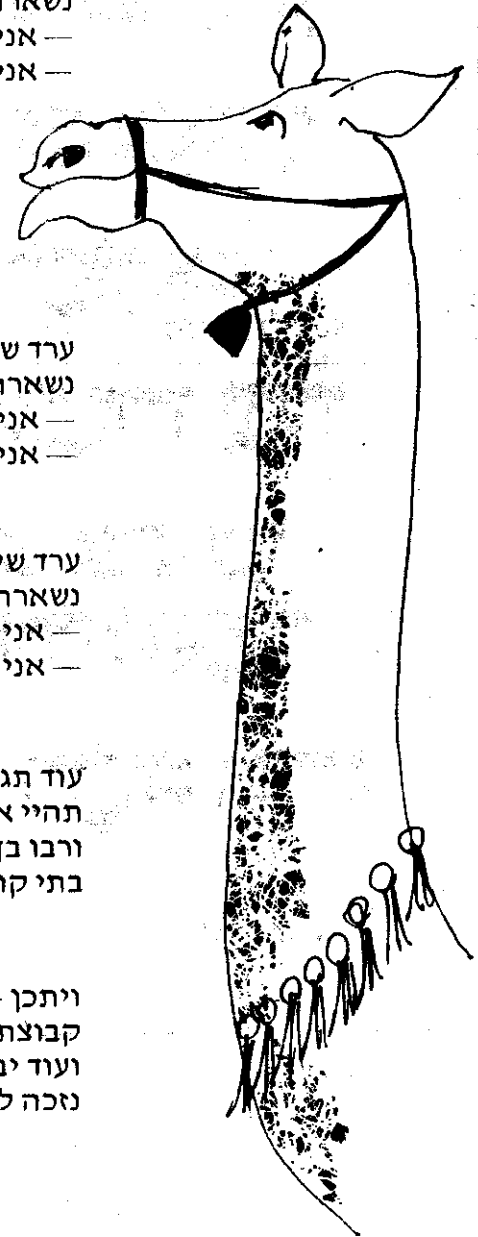
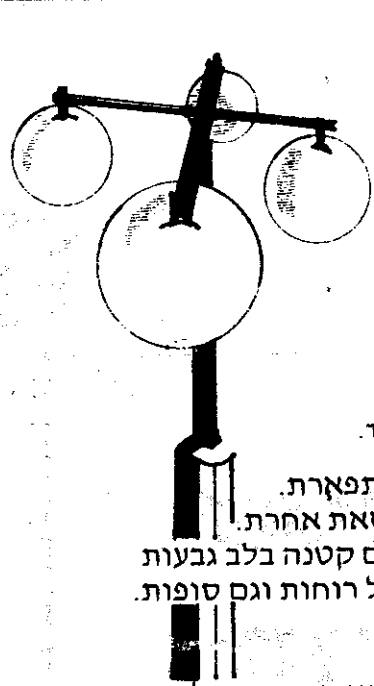
אבל היום, היום עירי כבישים לך רחבים.
רבי קומות, פרחים, ואת שוקקת תושבים
ובמרכז המסחרי רוב עם וגם רוב אור,
אבל דחילק, אין עדיין אף רמזור.

ערד שלי עירי, גדלת לי לתפארת,
נשארת אותה העיר, ובכל זאת אחרת.
— אני זוכר חנות אחת, אולי היו גם שתיים,
— אני זוכר עוד בשכונה רוב הפסקות של מים.

ערד שלי עירי, גדלת לי לתפארת.
נשארת אותה העיר ובכל זאת אחרת.
— אני זוכר אבק זחול והפסקות חשמל
— אני זוכר רק נוף צחית, אבן וגמל.

עוד תגדלי עירי לנוי ולתפארת
תהיי אותה העיר — אם כי קצת אחרת
ורבו בך חנויות בתים ורמזורים
בתי קולנוע מפעלים — אך אויה גם תורים.

ויתכן — וגם אפשר — יקרה פה איזה נס
קבוצת הכדורגל לליגה תטפס
ועוד יבוא היום עליו עוד נדבר
נזכה לחנוך את המוסד שכה חסר.

לצוות המרכז הפרדגוגי שתמך ועזר בכל שלבי כתיבת התכנית. המרכז הפרדגוגי שימש אכסניה הולמת לפרויקט מסוג זה. למנהל מחלקת החינוך בערד — מנחם קפלן. למפקחת משרד החינוך — גב' רבקה מגן, למנהלי בתי הספר, לאנשי ערד — עובדי מועצה, מנהלי מפעלים, רכזי מוסדות שונים בעיר, ותיקי העיר — שלא חסכו מזמנם וניסו לסייע לצוות ערד, בכל דרך אפשרית. תודה מיוחדת לצוות המורות הנאמנות והמסורות שעסקו במלאכה הקשה והמתסבלת, לפעמים, לאורך פרק זמן כה ארוך וממושך. לאביבה מנו ולדליה ספקטור שלולא מסירותן ונאמנותן, ולולא התמדתן למשוך בעול קדימה בכל שלב ושלב לא היינו מצליחים לסיים את כתיבת התכנית והכנתה לדפוס.

רכות צוות ערד

התכנית המוגשת בזה, הנה שלב ראשון בעיצובה של תכנית לימודים בערך ועל ערך. מלאת 20 שנה לעיר במדבר, הנו מאורע משמח ומרגש שמערכת החינוך בעיר ראתה בו מנוף לפעילות חינוכית ייחודית.

התכנית כוללת פרקי-מידע על העיר וסביבתה, קטעי-עתונות ומסמכים מימים ראשונים. מסגרות של נושאים ומושגים ללמידה בנושאי הבית, השכחה והעיר. הצעות לפעילות וסיורי מחקר וחוויה בעיר ובסביבתה.

צוות ערך הנו צוות אנשי חינוך תושבי ערך, אשר עמלו במשך תקופה של למעלה משנה על הכנתה של התוכנית. תוכנית ראשונית זו, מנסה להגיש למוסדות הלימוד — מקורות, תכנים ופעילויות הקשורים בהכרת העיר וסביבתה.

הצוות הורכב בעיקרו ממורות וגננות המיצגות את מוסדות הלימוד השונים וזאת מתוך מגמה לשמור על ייצוג נאות של בתי-הספר והגנים ותפיסתם החינוכית, בכתבת-תוכנית לימודים.

צוות ערך עשה את עבודתו במסירות ובהתמדה בזמנים ובמועדים שמעל ומעבר למסגרות הזמן שהוקצבו לכתבת-התוכנית. מרבית הצוות עשה את עבודתו בהתנדבות בשלב ראשוני, עבד הצוות במסגרת הרחבה של נציגות ביה"ס התיכון, בתי-הספר היסודיים וגני הילדים. בשלב מאוחר יותר התחלק הצוות ל-2 קבוצות נפרדות — גנים ובתי-ספר.

למערכת הגנים הוקם צוות של גננות, בריכוזה של שרה גנזל. צוות זה כתב תוכנית מיוחדת ללימוד הנושא — ערך, בשיתוף עם צוותי משנה, שהקיפו את רוב גננות העיר.

צוות המורים הגדיר מטרות, אסף מקורות, כתב פעילויות כל זאת במטרה לנסות ולהגיע לתוכנית לימודים, שתעשיר את המלמד והלומד, תגרה אותו לעבודת יצירה מעניינת ומרתקת. בנושא ערך — עירי במדבר.

לסיום מי יתן ונזכה כולנו להמשיך ולחגוג עשורים רבים לעירנו ערך, כאשר כל שלב בצמיחתה של העיר יביא לצמיחתה והרחבתה של תוכנית — לימודים על העיר וסביבתה.

דבורה שמר

רשימת מקורות

א. פרקי-מידע

1. שנער, אמנון, מר, דבורה, "ערד: חזק ומציאות". מתוך: שמואלי, א. גרדוס, י. (עורכים) ארץ הנגב אדם ומדבר, משרד הבטחון, תשל"ט, 572-587.

2. "ערד" מתוך: אנציקלופדיה לחפירות ארכיאולוגיות בארץ-ישראל. החברה לחקירת ארץ-ישראל ועתיקותיה, מסדה תשל"א, 469-477.

3. משרד החינוך והתרבות המרכזיות הפדגוגיות. ערד, תיק עיון למורה, אסף, מיכאל (עורך). משרד החינוך והתרבות, המרכזיות הפדגוגיות.

מקורות לקריאה נוספת

שמואלי, א. גרדוס, י. ארץ הנגב. אדם ומדבר, משרד הבטחון, תשל"ט. שוחט, י. "אל הנגב... על נסיון החישובת הקלאות ציונית בתל-ערד ב-1922". (עבודת-גמר) כיה"ס החיכון המקיף ערד, 1982. זהר, עזרה. "חיים עירוניים באזורי מדבר בישראל". מדע, י"ז, 1933, 25-28.

אפרת, אלישע. "ערד" — עיר חדשה במדבר". עיר ואזור 1. 1974, 46-59. אביעזר, ישראל. הרשות המקומית בחמש עירות פיתוח, עבודת גמר M.A אוניברסיטת תל-אביב, 1974.

ב. ימים ראשונים

1. "לקט עתונות יומית בישראל" — 1960.

2. תיקי מועצה — פרוטוקלים של ישיבות מועצה מחלקת הנדסה.

3. עתונות מקומית: "מה נשמע בערד" "כידוד"

ג. מקורות למידה לעיר ערד

1. שץ, יעקב. לקסיקון הממשל בישראל, רקע-אור. 1980.

2. ניר, דב, אדם ומדבר, מסדה, 1976.

3. ניר, דב. (עורך). אדם ועולמו, אנציקלופדיה גיאוגרפית, מסדה, 1981.

4. משרד החינוך והתרבות המרכזיים הפדגוגיים, דפי חב של מקורות למידה, שרוני שמעון (עורך). משרד החינוך והתרבות, המרכזיים הפדגוגיים.

דבר הצוות

התכנית המוגשת בזה על מטרותיה, תכניה ודרכי הלימוד המוצעים בה, מבוססת על העקרונות הבאים:

1. בקביעת התכנים של התכנית והפעילויות שבה, נתחשב במבנה הרעף של כל אחד מהמקצועות השונים שאליהם נתייחס.
2. בנית הנושא "ערד עירי", תהיה בניה של נושא אינטגרטיבי המשלב בתוכו את המקצועות השונים על מבנה הרעף שלהם.

מטרות התוכנית:

1. ההדגשה בתוכנית תהיה על האדם והסובב.
2. הפעלת התכנית תתחשב בצרכי הלומד, צרכי החברה ומבנה הנושא.
3. ההדגש העיקרי של התכנית הנו הכרת הסביבה בה חי הילד ומשפחתו כאשר הדגש הוא על חייו של הילד בעיר הבנויה במדבר.
4. מטרת התכנית להביא את הסביבה אל הילד דרך – חושיו, תוך כדי פיתוח הולך וגובר של כישורי הילד להסתכל בסביבה האנושית והפיזית בה הוא חי.
5. ההתייחסות לסביבה הקרובה תעשה במימדי זמן שונים: עבר – ימים ראשונים של התישבות האדם באזור וימים ראשונים של ערד החדשה הצומחת במדבר. הווה – הכרת המערכות השונות הפועלות במשולב בתהליך המתמשך של חיים עירוניים במדבר, תוך שימת לב למערכות הפועלות בנוף המדברי הטבעי הסובב את העיר. עתיד – גלישה לעולמות דמיוניים של חיים במדבר בזמנים עתידיים.

מטרות מפורטות:

1. העשרת ידיעותיו של הילד, על עירו-ערד.
2. גילוי מעורבות, של הלומד, בסובב אותו ובמתרחש סביבו.
3. הילד יכיר את תולדות העיר במטרה להעמיק את הקשר שלו למקום.
4. הילד יבין את יחודה של ערד מבחינה גיאוגרפית.
5. הילד יפתח את מודעותו לאיכות החיים בסביבה.

רשימת ספרי קריאה בנושא עיר ומדבר

הספרים המומלצים בלקט זה, ניתנים לקריאה בכיתה, או במסגרת קריאה מונחה אגב הפניית התלמידים לספרייה. המלצה ותקציר לתוכן הספרים ניתן לקרוא בקטלוג בספרייה.

ניתנת כאן המלצה להתאמת הספרים לגילאים השונים

הסימון: * הגיל הרך א' — ב'. ** הגיל הבינוני — ג' — ד' *** הגיל הגבוה ה' — ו'.

הסופר	שם הספר	ההוצאה	שנת ההוצאה	מומלץ לגיל
בר עמוס	סיירת הנגב	הקיבוץ המאוחד	תשל"ו	***
גולדברג לאה	הרפתקה במדבר	הקיבוץ המאוחד	תשכ"ו	***
יונתן בן ישראל	אנשים במדבר	עמיחי	תשכ"ב	***
פסח בר אדון	באוהלי-מדבר ^⓪	קריית ספר		
רינה הברון	מסע למדבר יהודה	הקיבוץ המאוחד	תשכ"ג	***
עודד בצר	המסע המופלא של לוחמי ברי"כוכבא	מילוא	תשל"ח	***
מרגלית בנאי	בעקבות האוצר	צ'צ'יק	תשי"ח	***
גלאי בנימין	מסעי אל ארץ הגמלים	מסדה	תשי"ט	**
בר עמוס	טללים בנגב	הקיבוץ המאוחד	תשל"ח	**
עומר דבורה	מסע לארץ הגשם	מסדה		**
יונתן בן ישראל	אנשים במדבר	עמיחי	תשכ"ב	**
מרגלית בנאי	בן השיך	קרני		**
יונתן בן ישראל	אנשים במדבר	עמיחי	תשכ"ב	*
מרגלית בנאי	בן השיך	קרני		*
תקווה שגיב	זוארה כראס מוחמד	הקיבוץ המאוחד		**

⓪הערה: הסיפור מתרחש באזור גאוגרפי שונה מהנגב, טוב רק ללימוד על אורחות הבדואים.